

БОЙКІВСЬКИМИ СТЕЖКАМИ ОЛЕНИ КУЛЬЧИЦЬКОЇ

Олександр Крижановський

*Львівський державний університет фізичної культури,
м. Львів, Україна, e-mail: poison666123@gmail.com*

Актуальність. У сучасному краєзнавстві набуває поширення розкриття своєрідності етнографічного регіону через творчість видатних особистостей. Художня спадщина Олени Кульчицької багата на твори, з яких постає Бойківщина як історико-етнографічний регіон зі своєрідними природно-ландшафтними багатствами та етнокультурними здобутками. Розроблений уперше туристичний маршрут на основі життєпису мисткині дасть змогу повніше презентувати українську національну культуру: красу природи, етнографічні особливості, дерев'яну сакральну архітектуру.

Не початківець у популярній на початку ХХ століття серед інтелігенції «туристиці» Олена Львівна сама організовувала «прогульки» з вихованками гімназій. Скористатися досвідом одноєю із зачинательок туристичної діяльності в Галичині, позначити найважливіші пункти її мандрівок Бойківщиною цікаво пізнавального погляду. Маємо дієво застосувати який створила художниця реєстр пам'яток, за для їх збереження і популяризації.

Мета – укладення туристичного маршруту Бойківщиною, основні пункти, пов'язані з життям і творчістю О. Кульчицької, розкриття туристичної привабливості краю. Відповідно до цього ми визначали такі завдання:

1. У біографії та творчості О. Кульчицької визначити зв'язок із Бойківщиною, виокремити періоди її перебування у цьому краї.
2. Дослідити об'єкти, зображені в малярстві та графічних творах художниці.
3. Розробити туристично-пізнавальний маршрут і рекомендації щодо турів.

Аналіз дослідження. За основу були взяті праці мистецтвознавців (2; 6; 7; 8), картосхеми Бойківщини, які розробили картографи (3; 5; табл.), власний дослід відвідин Грушова, Дрогобича. Періоди перебування Олени Кульчицької на бойківських землях визначали дослідники її біографії, і безпосередньо акварелі, час праці над якими мисткиня вказувала (12). Сфера дослідження охоплювала видатні пам'ятки бойківського церковного будівництва, зібрані та замальовані Оленою Кульчицькою етнографічні зразки

бойківських народних строїв, орнаментів (5). Зокрема, важливим джерелом послужили експоновані на виставці «Мандрівки Бойківщиною» начерки, акварельні етюди церков, дзвіниць, каплиць, інші елементи бойківської народної культури (3). Представлені О. Кульчицькою пам'ятки бойківської архітектури та будівництва в підписах мали точну прив'язку до місцевості, населеного пункту. Також ми послуговувалися матеріалами ювілейних збірників, журналів, текстом опублікованого щоденника художниці.

Результати та висновки. Перший досвід пізнання Бойківщини в Олени Кульчицької відбувся в ранньому дитинстві. У селі Кульчиці біля Самбора закорінений її шляхетний рід, а в селі Терло біля Хирова була парохія її дідуся Теодора Кульчицького. Тож до Старосамбірщини в художниці було ставлення особливе, сформоване на враженнях, коли приїздила сюди на ферії. Будучи відомою мисткинею, прагнула спілкування не так із близькими, як із самою природою. Знаковим для національної культури стало перебування 50-річної художниці в селі Тур'є. У другій половині 1920-х років були змальовані всі пам'ятки церковного будівництва Бойківщини. Упродовж 1930-х років Старосамбірщина та розташовані вглиб Карпатських гір села стали місцем студій Кульчицької, де були зосереджені особливості побуту, відображені у прикрасах, головних уборах, етнографічному одязі та орнаментальному оздобленні різноманітних речей цілісного бойківського світу.

Географія мандрівок художниці простежується за її творами у селах Міхова, Велике, Терло, Тур'є та Добромилі на Старосамбірщині, також у містечках Розлучі, Підбужі, Моршині; у селах Грушів і Головецько Дрогобицького району; у Славсько та Нижня Яблунька Турківського району. Ідеться про різновіддалені населені пункти в межах Львівщини. Загалом простежуються згадки близько 20 населених пунктів Старосамбірського, Дрогобицького районів. Найбільше відвідувала О. Кульчицька на етнографічному просторі Бойківщини с. Тур'є, Добромилі, с. Грушів і Дрогобич. Основу культурно-пізнавального маршруту становлять пам'ятки архітектури та пейзажі Бойківщини, зображені у творах Олени Кульчицької.

Туристичний маршрут кільцевого типу. Автобусний тур: 2 дні. Львів – Старий Самбір: Музей Бойківщини (пл. Ринок, 6) – с. Тур'є: церква Св. Миколи Чудотворця, 1690 – с. Ляшки Муровані – с. Терло: церква і дзвіниця Різдва Пресв. Богородиці, 1872–1874 – Добромилі – с. Нижня Яблунька – Дрогобич: Готель «Тустань» (вул. Лисенка). Другий день: церква Воздвиження Чесного Хреста XVII ст. – с. Грушів – Моршин – Львів.

Мандрівка покликана збагатити духовними та моральними цінностями, втілити дух минулого, популяризувати і зберегти особливості української культури, побачити світ очима Олени Кульчицької.

Список використаних джерел

1. Гвоздевич С. Олена Кульчицька – етнограф і громадянин // Народознавчі зошити. – 2001. – № 1 (37). – С. 46–48.
2. Гоян Я. Королева графіки. Присвята : есе / Я. Гоян. – Київ : Веселка, 2001. – 646 с.
3. Кость Л. Мандрівки Бойківщиною з О. Кульчицькою. Малярство. Графіка : експлікація фондової виставки / Кость Л. – Львів : Художньо-меморіальний музей Олени Кульчицької, 2016.
4. Листопад Л. Стежками Олени Кульчицької / Л. Листопад // Ратуша. – 1997. – 9 грудня.
5. Народний одяг західних областей УРСР: альбом (textimprime) / О. Л. Кульчицька ; авт. передм. І. Ф. Симоненко; Академія наук Української РСР, Український державний музей етнографії та художнього промислу. – Київ, 1959.
6. О. Л. Кульчицька як художник-етнограф : каталог виставки / уклад. І. В. Сенів, Д. І. Фіголь; Відпов. ред. О. І. Дей. – Львів, 1953. – 15 с.
7. Олена Кульчицька (1877–1967). Графіка. Малярство. Ужиткове мистецтво : альбом-каталог / Нац. музей у Львові ім. А. Шептицького; (авт. ст., упоряд. Л. Кость; упоряд. спогадів: Л. Кость, Т. Різун; наук. ред. О. Біла). – Львів : Апріорі ; Київ : Майстер книг, 2013. – 392 с., : іл.
8. Павличко Я. Акварелі Олени Кульчицької / Ярослава Павличко // Жовтень, 1978. – Ч. 3. – С. 148–149.
9. Янішевський Р. Придивляйтеся уважніше до природи / Р. Янішевський // Армія України. – 1994. – 24 травня.
10. Тирпич А. Карти Бойківщини (архітектура церков Турки, Дрогобича).
11. Путівники по Бойківщині: туристична фірма «Відвідай!»